

การจัดการธุรกิจการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวที่ได้รับรองมาตรฐานการเกษตร
ดีที่เหมาะสม: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ บ้านถลุงเหล็ก
ตำบลใหม่นาเพียง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

**Business Managements of the Production and Rice Processing Certified the
Good Agricultural Practice: A Case study of Large – Scale Paddy Field of
Farmers Group, Ban Talunglek, Tambon Mainapeang,
Wangyai District, Khon Kaen Province**

วิลาวรรณ ดรรชนี¹ สุภาภรณ์ พวงชมพู²
Wilawan Doneicha¹, Supaporn Pongchompu²

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 40002
Department of Agricultural Economics, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University,
Khon Kaen, Thailand 40002
E-mail: psuppap@kku.ac.th

Received: August 13, 2019; Revised: January 23, 2020; Accepted: January 30, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการกลุ่ม การผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกเกษตรกรนาแปลงใหญ่ บ้านถลุงเหล็ก ตำบลใหม่นาเพียง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 6 ราย และตัวแทนเกษตรกร จำนวน 40 ราย ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและปริมาณ พบว่า การจัดการกลุ่มแบ่งรูปแบบการจัดการเป็น 4 ส่วน คือ การจัดการปัจจัยการผลิต การจัดการการผลิตและการควบคุมคุณภาพ การตลาดและการกำหนดราคา และการจัดการด้านการเงิน อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานยังพบปัญหาเรื่องต้นทุน เนื่องจากขาดการจัดบันทึก และผลจากการทำ MOU กับโรงสี ส่วนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวพบปัญหาเรื่องการผลิต และการขาดแคลนปัจจัยการผลิต ความพึงพอใจพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน 2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต 3) การให้ความรู้ 4) การตลาดและราคาข้าว 5) การให้บริการด้านเครื่องจักรกลทางการเกษตร

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม 1) ควรมีการจัดบันทึกการทำงาน 2) มีการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบ 3) มีการชี้แจงรายละเอียดด้านการเงิน ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานรัฐ 1) ควรมีเจ้าหน้าที่เข้ามาสอนการทำบัญชีให้แก่คณะกรรมการ 2) การทำ MOU รัฐควรพิจารณาจัดหาโรงสีที่อยู่ใกล้พื้นที่

คำสำคัญ: การจัดการธุรกิจ การเกษตรที่เหมาะสม นาแปลงใหญ่ กลุ่มเกษตรกร

Abstract

The objective of this research was to investigate 1) the group management characteristics of the production and rice processing, 2) the satisfaction of farmers participation as members of large - scale paddy field, Ban Talunglek, Tambon Mainapeang, Wangyai District, Khon Kaen Province. The research studied from 2 sample groups (6 representatives of the board with Purposive sampling method and Depth Interview method, 40 farmer member group representatives by using a questionnaire). The result showed that the type of management has separated operations into 4 parts as follows: Production Input Management, Production and Quality Control of rice production and rice processing, Marketing and price determination, Financial Management. However, the operation also encountered cost problems because of non-recording and the memorandum of understanding (MOU) with the rice mill. In terms of the products processed from rice faced production problems and the shortage of production inputs. As for satisfaction, it was found that farmers were satisfied at a high 5 levels of section, consisting of 1) participation in membership and ease of operation 2) supporting inputs of production 3) knowledge transfer 4) marketing and price of rice 5) agricultural machinery services.

Suggestions for group operations: 1) it should have a work record especially in finance. 2) the processing should have a systematic production plan. 3) Financial details should be clarified. For government 1) there should be an officer to teach accounting to the board. 2) For Memorandum of Understanding (MOU), it should consider rice mills nearby in the area.

Keywords: Business managements, Good agricultural practice, Large – scale Paddy Field, Farmer group

Paper Type: Research

1. บทนำ

โครงการระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นโครงการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำเพื่อช่วยแก้ปัญหาการผลิตสินค้าเกษตร และมีเป้าหมายโครงการเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตสินค้ามีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเริ่มดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในปี พ.ศ.2559 มีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 593 กลุ่ม เกษตรกรจำนวน 82,405 ราย ในพื้นที่ 1,269,147.03 ไร่ และในปี พ.ศ. 2560 เพิ่มขึ้นเป็น 1,769 กลุ่มเกษตรกร 125,932 ราย จำนวนพื้นที่ 1,677,296.61 ไร่ โดยข้าวเป็นประเภทสินค้าที่มีการรวมกลุ่มการผลิตมากที่สุดในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งมีจำนวนมากถึง 888 กลุ่ม จำนวนเกษตรกร 77,383 ราย และมีพื้นที่ 960,296.61 ไร่ เนื่องจากข้าวเป็นพืชอาหารหลักและเป็นอาชีพหลักของคนไทย จากผลการดำเนินโครงการปี พ.ศ. 2558 และปี พ.ศ. 2559 จำนวน 380 แปลง พบว่าเกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตต่อไร่เฉลี่ย 20 เปอร์เซ็นต์ และมีผลผลิตเพิ่มขึ้น 15 เปอร์เซ็นต์ (Department of Agriculture Extension, 2018)

จังหวัดขอนแก่นเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีเกษตรกรปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก โดยในปีการเพาะปลูก 2560/61 มีเกษตรกรที่ลงทะเบียนทำการเพาะปลูกข้าวนาปีทั้งหมด 97,124 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 749,467.25 ไร่ ซึ่งในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ที่ได้เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ จำนวน 181,011.05 ไร่ หรือจำนวน 18,423 คน ทั้งหมด 238 กลุ่ม พื้นที่อำเภอแวงใหญ่มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ทั้งหมดจำนวน 8 กลุ่ม (ปี พ.ศ. 2559 - 2561) ซึ่งกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการเป็นกลุ่ม

แรกในอำเภอแวงใหญ่คือกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ ใหม่ นาเพียง นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มที่ได้พัฒนามาจากวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชนบ้านถลุงเหล็ก และได้รับการสนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว เครื่องจักรกล และการอบรมให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ มีสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้งกลุ่มจำนวน 300 คน พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ 3,000 ไร่ ในปี พ.ศ. 2559 และปี พ.ศ. 2560 เหลือสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 65 ราย และมีพื้นที่จำนวน 1,759 ไร่ (Resource Center for Agricultural Extension, 2018) เนื่องจากกลุ่มมีพื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนวนมาก ยากต่อการบริหารจัดการและการติดตามการดำเนินงาน ประสบปัญหาในการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการและการบริการที่ไม่ทั่วถึง รวมถึงระยะทางและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาประชุม

ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงวิธีการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกลุ่มหลังจากสมาชิกและพื้นที่ในการบริหารลดลงว่ามีการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโครงการ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม การทำกิจกรรมและการให้บริการด้านต่างๆของกลุ่ม รวมถึงศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเป็นสิ่งสะท้อนในการดำเนินงานของกลุ่ม และนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา กลุ่ม รวมถึงเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 ศึกษาการจัดการกลุ่ม การผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ บ้านถลุงเหล็ก ตำบลใหม่นาเพียง อำเภอดงหลวง จังหวัดขอนแก่น

2.2 ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ บ้านถลุงเหล็ก ตำบลใหม่นาเพียง อำเภอดงหลวง จังหวัดขอนแก่น

3. ทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการในรูปแบบการทำเกษตรแบบนาแปลงใหญ่

โครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2559 เป็นการรวมแปลงผลิตของเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกันทำให้เกิดการผลิตและจำหน่ายร่วมกันโดยมีตลาดรับรองที่แน่นอน 2) ให้เกิดการลดต้นทุนและผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ผลผลิตที่ได้มีมาตรฐานเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ในปี 2560 คือ มีเกษตรกรตั้งแต่ 30 คน และมีพื้นที่ที่เข้าร่วมตั้งแต่ 300 ไร่ขึ้นไปในการบริหารจัดการกลุ่มได้กำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารงานออกเป็นฝ่ายซึ่ง ประกอบด้วย ผู้จัดการแปลง, กรรมการกลุ่มผู้ผลิต, กรรมการกลุ่มปัจจัยการผลิต, กรรมการฝ่ายการตลาด, กรรมการฝ่ายคุณภาพ (Department of Agriculture Extension, 2018) ในการจัดการกลุ่ม ในส่วนที่ช่วยลดต้นทุนในการผลิตจะเน้น การลดปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ และนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ ในการผลิตข้าวเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ผลิตข้าวแบบนาหว่าน ใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 24 กิโลกรัมต่อไร่ แต่เครื่องหยอดเมล็ดข้าวนาหว่านแบบตอพงจอบหมุ่นสามารถลดต้นทุนจากการทำนาแบบหว่านด้วยมือและการปักดำ (Lasopha et al, 2019) ในการผลิตข้าวที่มีคุณภาพ และการเชื่อมโยงตลาด Ratphakdi (2003) พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ราคาตกต่ำเพราะว่าผลผลิตมีคุณภาพไม่ดีพอ และผลผลิตมีปริมาณน้อย ซึ่งเกษตรกรต่างคนต่างจำหน่ายไม่มีการรวมกลุ่มกันจำหน่ายทำให้มีอำนาจต่อรอง จากการศึกษานี้ของ Thongdeerawisuraket (2016) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่มากที่สุดคือ ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการลงทุนเช่น การสนับสนุนด้านเครื่องจักร ปัจจัยด้านการให้ความรู้และการจัดทำแปลงตัวอย่าง

3.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง Wallerstein (1971) ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ หมายถึง การเข้าถึงการใช้บริการในระบบการให้บริการ ได้แก่ ความพอเพียง การเข้าถึงแหล่งบริการ ความสะดวกและการเสียค่าใช้จ่ายในการรับบริการ Sanga (1997) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับ

ผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือเป็นความรู้สึกขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ขณะที่ Priyakon (1992) ได้มีการสรุปถึงปัญหาที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานนั้นมี 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านบุคคล (personal factors) ปัจจัยด้านงาน (factor in the Job) ได้แก่ ลักษณะของงาน ทักษะในการทำงาน ฐานะทาง และปัจจัยด้านการจัดการ (factors controllable by management)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มในปีการผลิต 2560/61 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากคณะกรรมการกลุ่มนาแปลงใหญ่ บ้านถลุงเหล็ก ตำบลใหม่นาเพียง อำเภอดงหลวง จังหวัดขอนแก่น โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เภรณญิก ฝ่ายการตลาด และคณะกรรมการกลุ่ม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มด้านการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว ประกอบด้วย การบริหารปัจจัยการผลิต การผลิตและการควบคุมคุณภาพ การตลาดและการกำหนดราคา การจัดการด้านการเงิน ส่วนการศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการเข้าร่วมกลุ่ม เก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่ม จำนวน 40 ราย โดยใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน (Yamane, 1967) ในระดับความเชื่อมั่น 90 เปอร์เซนต์ และใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ประกอบด้วยค่าความถี่ (จำนวน) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้มาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) (Likert, 1967) และแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามคำแนะนำของ Srisa-aed (2002) ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจของสมาชิก มี 5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึงมีความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.00 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.51 หมายถึงมีความพึงพอใจน้อยที่สุด

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ศึกษาการจัดการกลุ่ม การผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่

การผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ ตำบลใหม่นาเพียง อำเภอดงหลวง จังหวัดขอนแก่น ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2559 เดิมเป็นพื้นที่ที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือศูนย์ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน

และเป็นศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านการผลิตข้าว มีสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้งกลุ่มทั้งหมด 300 คน มีพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 3,000 ไร่ ต่อมาเมื่อปี 2560 ได้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารกลุ่มตามการปรับปรุงข้อกำหนดของโครงการ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกที่อาศัยอยู่บ้านโนนทอง บ้านใหม่มาเพียง และบ้านดอนหัน ได้แยกตัวออกไป

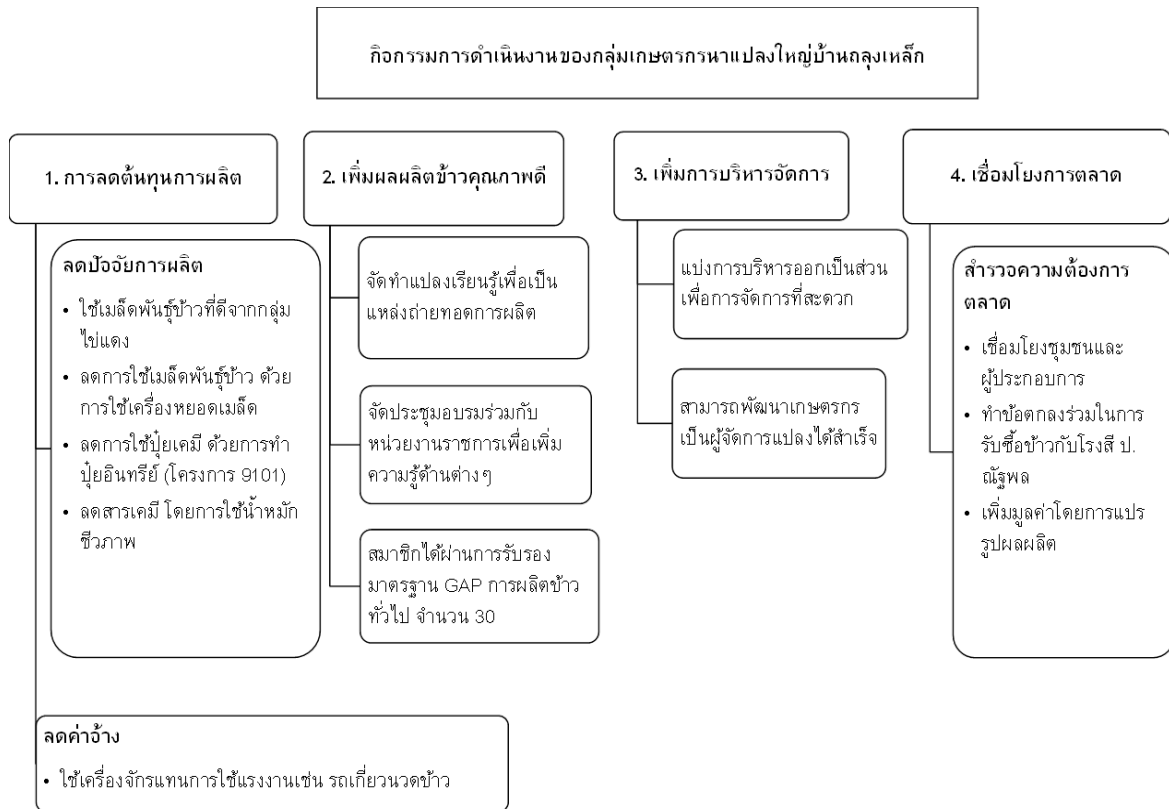
เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า พื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีจำนวนมาก ยากต่อการบริหาร การติดตามการดำเนินงาน การสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิต รวมถึงระยะทางและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาประชุม ดังนั้นจึงแยกตัวเพื่อตั้งกลุ่มเอง ทำให้กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านถลุงเหล็กเหลือสมาชิกทั้งหมด 65 ราย และมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการ 1,759 ไร่ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์ จำนวนสมาชิก พื้นที่ในการขอจัดตั้งกลุ่มในการดำเนินการปี พ.ศ. 2559 – 2560

หลักเกณฑ์ข้อตกลงเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกและพื้นที่ในการขอจัดตั้งกลุ่มนาแปลงใหญ่	การดำเนินงานของกลุ่ม : จำนวนสมาชิกและพื้นที่ในการตั้งกลุ่ม
<u>ปี พ.ศ. 2559</u> จำนวนสมาชิก 300 คน พื้นที่เข้าร่วมโครงการ 3,000 ไร่ <u>ปี พ.ศ. 2560</u> จำนวนสมาชิก 30 คน พื้นที่เข้าร่วมโครงการ 200 ไร่ ขึ้นไป	<u>ปี พ.ศ. 2559</u> จำนวนสมาชิก 300 คน พื้นที่เข้าร่วมโครงการ 3,000 ไร่ ประกอบด้วย บ้านถลุงเหล็ก บ้านโนนทอง บ้านดอนหัน และบ้านใหม่มาเพียง <u>ปี พ.ศ. 2560</u> จำนวนสมาชิก 65 คน พื้นที่เข้าร่วมโครงการ 1,759 ไร่ ประกอบด้วย บ้านถลุงเหล็ก

ในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่สามารถลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ในการผลิตข้าว เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเครื่องจักรกลทางการเกษตร ข้าวมีคุณภาพและมาตรฐาน มีอำนาจในการต่อรอง และให้สมาชิกมีความรู้เรื่องการผลิตข้าว การลดต้นทุน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การผลิตเพื่อให้

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกรต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงการตลาด (ภาพที่ 1)

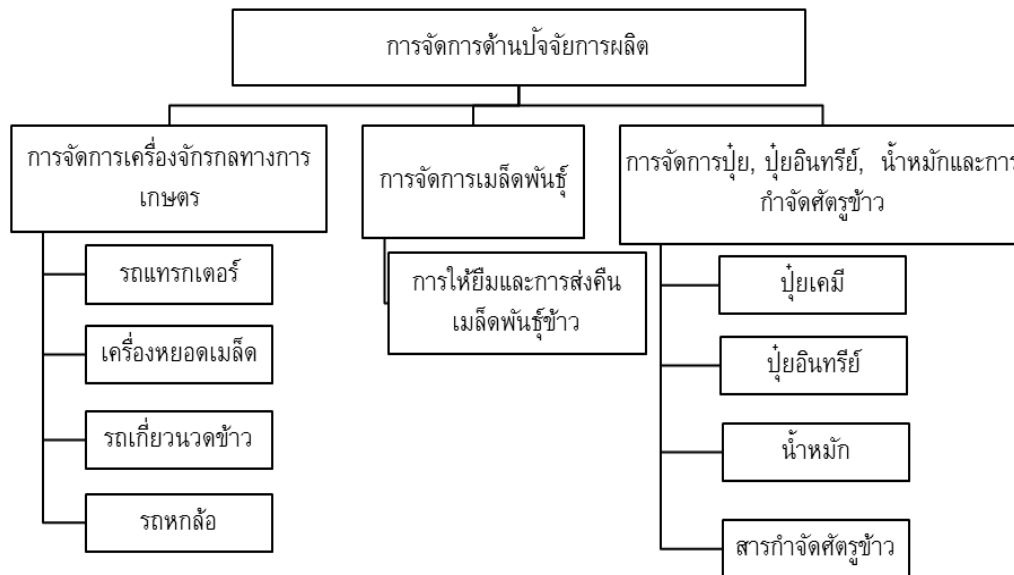
ภาพที่ 1 กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านถลุงเหล็กในการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงการตลาด

ในการดำเนินการจัดการการดำเนินงานของกลุ่มได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็นสามส่วนเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและสะดวกในการจัดการ ดังนี้

1.1 การจัดการปัจจัยและการบริหารปัจจัยการผลิตภายใต้กลุ่มนาแปลงใหญ่

การดำเนินงานได้แบ่งการทำงานของส่วนต่างๆ อย่างชัดเจนรวมถึงได้ตั้งกฎระเบียบข้อบังคับของการทำงาน โดยจัด

ประชุมสมาชิกและจัดทำข้อตกลงในการดำเนินงานในการให้บริการในด้านต่างๆ แบ่งการทำงานออกเป็น 3 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มบริหารจัดการเครื่องจักรกลทางการเกษตร กลุ่มบริหารจัดการเมล็ดพันธุ์ กลุ่มบริหารจัดการปุ๋ย ปุ๋ยอินทรีย์ และการศัตรูข้าว (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การจัดการด้านปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ

1. การบริหารจัดการเครื่องจักรกล

กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ รถเกี่ยวนาข้าว, รถหกล้อสำหรับขนย้ายรถเกี่ยวนาข้าว, รถแทรกเตอร์, เครื่องหยอดเมล็ดแบบ 4 แถว และเครื่องหยอดเมล็ดแบบ 8 แถว โดยสนับสนุนในรูปแบบการให้ยืมเครื่องจักรแบบรายปี กลุ่มเกษตรกรกับภาครัฐจะต้องทำสัญญาการยืม ซึ่งอายุสัญญาจะมีอายุ 1 ปี ถ้าในปีต่อไปกลุ่มต้องการเครื่องมือหรือเครื่องจักรก็ต้องทำสัญญาการยืมต่อกับเกษตรอำเภอหรือตัวแทนจากภาครัฐใหม่ โดยค่าตอบแทนที่กลุ่มจะต้องจ่ายให้กับรัฐบาลจะคิดจากรายได้ที่กลุ่มได้จากการดำเนินงานของเครื่องจักรในกลุ่มของรถเกี่ยวนาข้าว, รถหกล้อสำหรับขนย้ายรถเกี่ยวนาข้าวและรถแทรกเตอร์ ในอัตรา 5 เปอร์เซ็นต์ ของรายได้ของเครื่องจักรกลแต่ละชนิด

คณะกรรมการบริหารจัดการเครื่องจักรกลมี 10 คน และมีวาระการดำเนินงาน 2 ปี โดยคัดเลือกจากสมาชิกที่สมัครใจ และมีความสนใจเกี่ยวกับเครื่องจักรกล มีความรู้ด้านการดูแลเครื่องจักรกล บทบาทหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้

บริการ บริหารรายได้ที่เกิดขึ้นจากการให้บริการโดยต้องนำเงินรายได้เข้าสมทบทุนกลุ่มไม่เกิน วันที่ 31 สิงหาคม ของทุกปี ตรวจสอบสภาพเครื่องจักรกล ดูแลรักษาความสะอาดเครื่องจักรกล เก็บรักษาเครื่องจักรกลไว้ในที่ร่ม จัดทำแผนการใช้งานและจัดลำดับการให้บริการแก่สมาชิก และในเดือนกันยายนของทุกปีต้องมีการจัดการประชุมในส่วนของเครื่องจักรกล

การจัดการเครื่องจักรกลได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายบริหารจัดการ ฝ่ายติดตามตรวจสอบ ฝ่ายซ่อมบำรุง ฝ่ายการเงิน เลขานุการ พนักงานขับรถไถ พนักงานขับรถเกี่ยว พนักงานขับรถหกล้อ การให้บริการจะให้บริการทั้งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่และเกษตรกรทั่วไปที่ต้องการใช้บริการ โดยเกษตรกรที่จะใช้บริการจะต้องลงชื่อแสดงความประสงค์และคณะกรรมการจะจัดลำดับคิวในการให้บริการ โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มจะได้รับสิทธิการรับบริการก่อนเกษตรกรทั่วไป อัตราการให้บริการขึ้นอยู่กับลักษณะของการให้บริการซึ่งทั้งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มและเกษตรกรทั่วไปจะคิดในอัตราเดียวกัน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ชนิดเครื่องจักรกล รายการการให้บริการ อัตราค่าบริการที่กลุ่มให้บริการกับเกษตรกร

ชนิดเครื่องจักร	รายการที่ให้บริการ	ค่าบริการ	หน่วย
รถแทรกเตอร์	ค่าบริการไถบดตอซังข้าว	250	บาท/ไร่
	ค่าบริการไถตะ	200	บาท/ไร่
	ค่าบริการไถบ้น	250	บาท/ไร่
	ค่าบริการลากเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าว	100	บาท/ไร่
รถเกี่ยวนาข้าว	ค่าบริการรถเกี่ยวนาข้าว (ข้าวยืนต้น)	600	บาท/ไร่
	ค่าบริการรถเกี่ยวนาข้าว (ข้าวเอนหรือล้ม)	650	บาท/ไร่

ชนิดเครื่องจักร	รายการที่ให้บริการ	ค่าบริการ	หน่วย
	ไปในทิศทางเดียวกัน) ค่าบริการรถเกี่ยวนาหวดข้าว (ข้าวหลักหรือ ข้าวที่หักลบไปคนละทิศ)	700	บาท/ไร่
เครื่องหยอดเมล็ด	เครื่องหยอดเมล็ดพร้อมรถแทรกเตอร์ ให้บริการเช่าเครื่องหยอดเมล็ดรายวัน	120 100	บาท/ไร่ บาท/วัน

2. การจัดการด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว

แบ่งรูปแบบการสนับสนุนออกเป็น 2 กลุ่มคือ สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ หรือเรียกว่ากลุ่ม ไข่แดง มีสมาชิก 20 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 30.76 ของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะพบว่าสมาชิกในกลุ่มนี้มีจำนวนมากเนื่องจากโดยพื้นฐานของกลุ่มที่เป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนทำให้สมาชิกบางส่วนของกลุ่มเกษตรกรกรณาแปลงใหญ่ เป็นสมาชิกของศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ทำให้สมาชิกมีความรู้และความสามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นพื้นฐานเดิม โดยกลุ่มนี้จะได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี ในอัตราการสนับสนุน 100 เปอร์เซ็นต์ใน 2 ปีแรก และ 50 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ 3 อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ให้คือ 10 กิโลกรัมต่อไร่ และ สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่การผลิตข้าวคุณภาพ หรือข้าวที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP หรือกลุ่มไข่ขาว ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 45 ราย โดยกลุ่มนี้จะได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวในปีแรกโดยรัฐให้เมล็ดพันธุ์ 30 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่การผลิตข้าว และปีต่อไปจะรับเมล็ดพันธุ์จากกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

สำหรับปี 2560 เป็นการดำเนินการในปีที่ 2 ของการเข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ ได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉพาะสมาชิกที่อยู่ในส่วนของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยในปีดังกล่าวกลุ่มได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 จำนวน 3,000 กิโลกรัม ในการรับเมล็ดพันธุ์ สมาชิกจะลงชื่อเพื่อขอรับการสนับสนุนในรูปแบบการยืมและส่งคืนหลังสิ้นสุดฤดูกาลเพาะปลูก โดยอัตราการคืนคือ 75:100 หรือประมาณ 1 : 1.33 กิโลกรัม หมายถึง เกษตรกรนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไป 75 กิโลกรัม จะต้องนำกลับมาคืนให้กลุ่ม 100 กิโลกรัม ถ้าหากสมาชิกไม่สามารถส่งคืนเมล็ดพันธุ์ข้าวจะต้องชำระเป็นเงินแทน

3. การจัดการปุ๋ย ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพและการกำจัดศัตรูข้าว

การให้บริการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การจัดการการให้บริการปุ๋ยเคมี โดยการให้แบบสินเชื่อซึ่งเกษตรกรสามารถชำระเมื่อสิ้นสุดฤดูกาลผลิต (ใช้คืนปีต่อไป) โดยอัตราค่าบริการจะบวกเพิ่มจากราคาเดิมที่มีการซื้อขายตามท้องตลาดอีก 50 บาทต่อกระสอบ 2) การให้บริการปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านโครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนผ่านการให้ความรู้จากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า

เกษตร (ศพก.) ซึ่งทางกลุ่มได้เข้าร่วมในโครงการการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ทำการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และนำมาบรรจุถุง ถุงละ 25 กิโลกรัม จำหน่ายราคาถุงละ 35 บาท 3) การให้บริการน้ำหมักชีวภาพ โดยการจัดอบรมวิธีการผลิต การใช้งานและแจกหัวเชื้อเพื่อให้สมาชิกนำไปขยาย

ผลจากการดำเนินการทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการผลิต โดยเฉพาะรถเกี่ยวนาหวดข้าว และเครื่องหยอดเมล็ดข้าวที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร จากการศึกษาของ Lasopha et al. (2019) พบว่าเครื่องหยอดเมล็ดข้าวนาแห้งแบบต่อพ่วงจอบหมุน ซึ่งวิธีการกรรมวิธีนี้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 5 กิโลกรัมต่อไร่ สอดคล้องกับ Sriwichan et al. (2017) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เลือกปลูกข้าวแบบนาหยอดใช้ปัจจัยการผลิตด้านเมล็ดพันธุ์ 5.34 กิโลกรัมต่อไร่ มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำและได้ผลตอบแทนการผลิตสูงกว่าการปลูกข้าวแบบนาดำและนาหว่าน

1.2 การจัดการการผลิต และการควบคุมคุณภาพ

ภายใต้กลุ่มนาแปลงใหญ่

แบ่งการจัดการออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. การจัดการการผลิตข้าว และการควบคุมคุณภาพการผลิตข้าวเปลือก

ในการผลิตข้าวของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ทั้ง 65 คน ประกอบไปด้วยเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP 30 คน และเกษตรกรปลูกข้าวธรรมดา 35 คนโดยที่เกษตรกร 30 คนที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP จะมีการตรวจสอบประเมินจากหน่วยงานของรัฐทุกปีเพื่อตรวจสอบการผลิตข้าวของเกษตรกรและยืนยันมาตรฐานที่เกษตรกรได้รับ โดยมีกรมการข้าวเป็นผู้ตรวจประเมินโดยใช้หลักเกณฑ์การผลิตข้าวแบบทั่วไป และเกษตรกรบางรายที่ได้รับรองมาตรฐานยังจัดอยู่ในกลุ่มไข่แดง คือกลุ่มของเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อส่งต่อให้สมาชิกคนอื่น ๆ (กลุ่มไข่ขาว) ได้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวต่อ ในการควบคุมคุณภาพการผลิตของกลุ่มในส่วนของการ GAP กลุ่มไม่มีการตรวจสอบกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแต่จะยึดหลักการตรวจสอบของกรมการข้าวที่ได้มาตรวจสอบและรับรองการผลิตข้าว GAP โดยการตรวจรับรองจะเป็นการตรวจปีต่อปี ซึ่งทางคณะกรรมการและประธานกลุ่มได้ยึดหลักนี้และเชื่อใจว่าการตรวจสอบรับรองของทางรัฐบาลมีความน่าเชื่อถือและเกษตรกรมีการจดบันทึกการผลิตจึงไม่มีการตรวจสอบคุณภาพหรือที่มาของข้าวอีกครั้งก่อนการรับซื้อ สำหรับผลผลิตข้าว เกษตรกรจะนำมาจำหน่ายให้กับกลุ่มโดยเป็น

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ทั้งหมด ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานจะมีการจำหน่ายให้กับโรงสีทั่วไปไม่ได้จำหน่ายให้กับกลุ่มเพราะกลุ่มรับซื้อเฉพาะข้าวที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP

2. การจัดการการผลิตข้าว และการควบคุมคุณภาพการแปรรูป

กลุ่มจะรับซื้อข้าวจากสมาชิกเพื่อนำมาแปรรูปซึ่งมีตราผลิตภัณฑ์ว่าตรา "ขวัญนา" โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมคือการแปรรูปเป็นข้าวฮาง ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ข้าวฮาง 4 ชนิดคือข้าวฮางสมุนไพรมะลิแดงอินทรีย์, ข้าวฮางสมุนไพรหอมมะลิอินทรีย์, ข้าวฮางสมุนไพรข้าวเหนียว, ข้าวฮางสมุนไพรสามสายพันธุ์ โดยผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของกลุ่มคือการทำข้าวฮางข้าวสมุนไพรสามสายพันธุ์ คือนำข้าวฮางมะลิ 105, ข้าวฮางมะลิแดง และข้าวฮางหอมนิลมารวมเข้าด้วยกัน และมีการบรรจุมี 2 รูปแบบคือ การบรรจุแบบปิดปากถุงธรรมดา และการบรรจุด้วยระบบสุญญากาศ แหล่งที่มาของวัตถุดิบได้มาจากการดำเนินของกลุ่มนาแปลงใหญ่ที่รับซื้อข้าวจากสมาชิก ซึ่งจะซื้อเฉพาะข้าวที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เท่านั้น การผลิตรับรองมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หรือ GAP และผลิตตามมาตรฐานฮาลาลจนได้รับการรับรองฮาลาล ได้รับตราอาหารปลอดภัย จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อรับรองว่าปราศจากสารเคมี ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค และได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารจากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น เพื่อตั้งโรงงานผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 การบรรจุหีบห่อที่สวยงาม สามารถรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผลิตด้วยกระบวนการที่สะอาด ป้องกันการเกิดมอดและสามารถรักษาอายุของผลิตภัณฑ์ได้นานขึ้น รวมถึงการติดฉลากเพื่อระบุถึงประโยชน์ที่ได้จากผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ยังมีความหอม นุ่ม ไม่มีกลิ่นเหม็นจากการแช่น้ำ และในกระบวนการนี้ได้ผสมสมุนไพร เช่น ข่า ตะไคร้ ใบเตยลงไป เพื่อให้ข้าวมีกลิ่นหอมมากขึ้น

จากการดำเนินงานของกลุ่มด้านการจัดการการผลิตข้าวเปลือกซึ่งสมาชิกกลุ่มบางส่วนได้รับรองมาตรฐาน GAP มีผลต่อการจำหน่ายซึ่งอาจเป็นตัวกระตุ้นให้สมาชิกที่ยังไม่รับรองมาตรฐานหันมาผลิตให้ได้มาตรฐาน และในการแปรรูปข้าวของกลุ่มเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิตเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มและสร้างอาชีพให้สมาชิกซึ่งสอดคล้องกับ Rat-phakdi (2003) ที่อธิบายว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ราคาคงต่ำคือผลผลิตมีคุณภาพไม่ดีพอ

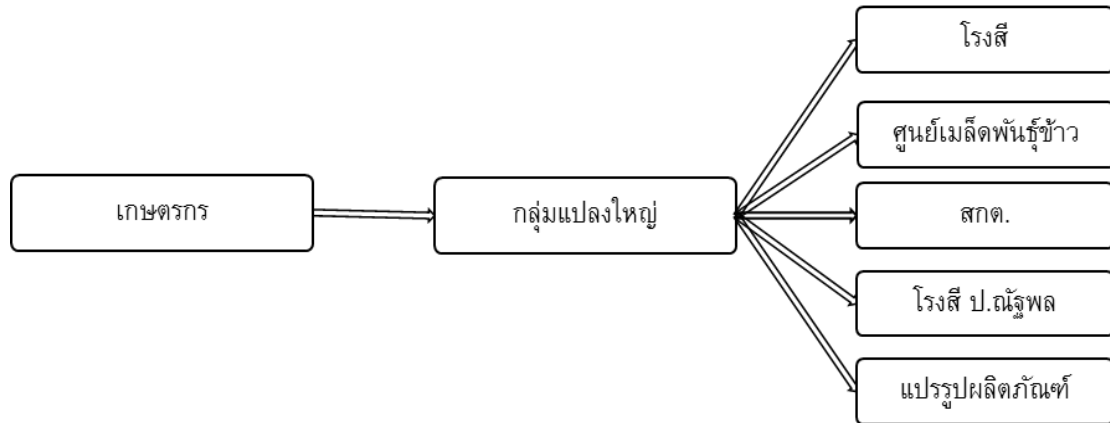
1.3 การจัดการการตลาด และการกำหนดราคาภายใต้กลุ่มนาแปลงใหญ่

แบ่งการจัดการออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มข้าวเปลือกและกลุ่มการแปรรูปผลผลิต ดังนี้

1. การตลาดการรับซื้อผลผลิต และช่องทางการจำหน่ายข้าวเปลือก

การรับซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ของ ได้แก่ 1) กลุ่มนาแปลงใหญ่ โดยทางกลุ่มจะรับซื้อเฉพาะข้าวของสมาชิกที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เพื่อนำเข้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ข้าวชนิดต่างๆ กลุ่มจะรับซื้อเฉพาะข้าวหอมมะลิ 105, ข้าวเหนียว กข6 และข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP จากเกษตรกร โดยซื้อข้าวจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในอัตราข้าวหอมมะลิ 105 กิโลกรัมละ 16 บาท หรือเพิ่มจากราคาจากท้องตลาดที่รับซื้อ 20 สตางค์ โดยในปีพ.ศ. 2560 กลุ่มได้รับซื้อข้าวจากเกษตรกรในราคา 16 บาท ข้าวไรซ์เบอร์รี่ รับซื้อจากเกษตรกรในราคา 15 บาท 2) โรงสีข้าวทั่วไป ซึ่งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแต่ไม่ได้ขายข้าวให้กับกลุ่ม จะนำข้าวไปจำหน่ายให้กับโรงสีข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ส.สง่างาม อำเภอง่วงน้อย, โรงสีข้าวชุมชนในตำบลโนนทอง 3) กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมทั้งโครงการนาแปลงใหญ่และโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวขอนแก่น จะผลิตข้าวเพื่อจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวกลับคืนให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวขอนแก่น 4) รวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับโรงสี ป.ณัฐพล ซึ่งได้ทำ MOU ในการรับซื้อข้าวกับเกษตรกร แต่จากการดำเนินงานในปีที่ผ่านมากลุ่มไม่ได้นำผลผลิตไปจำหน่าย เนื่องจากระยะทางในการเดินทางที่ไกลและปริมาณข้าวที่รวบรวมจากสมาชิกมีปริมาณไม่มากพอ ทำให้ไม่เกิดความคุ้มค่าในการเดินทาง สอดคล้องกับการศึกษาของ Buapan et al. (2019) ที่ศึกษาการนำนโยบายโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ พบว่ากลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาด้านราคาการรับซื้อผลผลิต ทั้งที่ภาครัฐได้มีการจัดให้การเจรจาต่อรองธุรกิจและการทำ MOU ซื้อขายผลผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ 5) สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. (สกต.) โดยเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำการตลาดให้ลูกค้า ธ.ก.ส. ทั้งตลาดของปัจจัยการผลิตและผลผลิตของลูกค้า (ภาพที่ 3)

อย่างไรก็ตามในการทำ MOU กับโรงสียังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากที่ตั้งกลุ่มและโรงสีอยู่ห่างไกลพื้นที่ผลิตทำให้ต้นทุนค่าเดินทางสูง ไม่คุ้มค่าต่อการนำผลผลิตไปจำหน่าย สอดคล้องกับกลยุทธ์การเลือกทำเลที่ตั้ง คือแหล่งผลิตอยู่ใกล้กับลูกค้าคนสุดท้าย (Final Customer) ให้มากที่สุด (Aphiratyasakun, 2010)

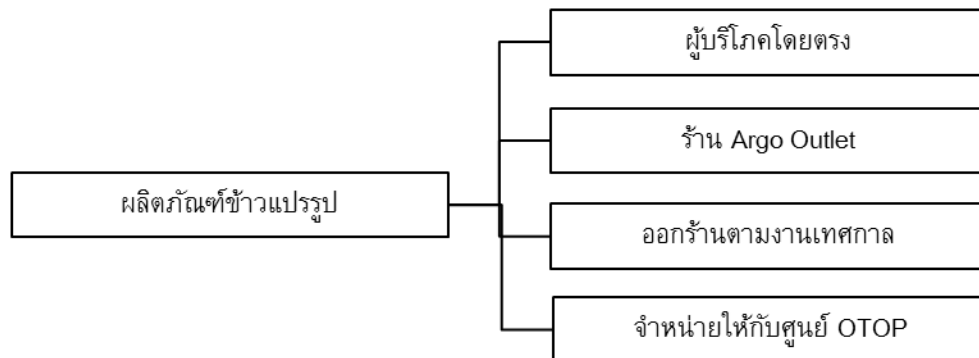

ภาพที่ 3 ช่องทางการจำหน่ายผลผลิตข้าวภายใต้กลุ่มนาแปลงใหญ่

2. การจัดจำหน่ายและการตลาด ของผลิตภัณฑ์ข้าว ภายใต้กลุ่มนาแปลงใหญ่

ในกลุ่มข้าวแปรรูปมีช่องทางการจำหน่าย 4 ช่องทาง ได้แก่ 1) การจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง 2) การออกร้านตามงานเทศกาลต่างๆ 3) การจำหน่ายให้กับศูนย์ OTOP จังหวัดขอนแก่น และหน่วยงานราชการเช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ อำเภอแวงใหญ่ เป็นต้น 4) ผักจำหน่ายในร้าน Argo Outlet ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ภาพที่ 4) ในการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์จะขึ้นอยู่กับชนิดของข้าวที่นำมาแปรรูป ลักษณะการแปรรูป รูปแบบบรรจุภัณฑ์ ขนาดของการบรรจุหีบห่อ และราคาขายส่งและขายปลีกมีราคาที่แตกต่างกัน

การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของกลุ่มใช้ ผ่านการประชาสัมพันธ์ ผ่านทางออกร้านตามงานเทศกาลต่างๆ และมีการจัดอบรมเกษตรกรจากกลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยหลักการตลาดเชิงกิจกรรม Kanchanaphokhin (2012) ให้ความหมายว่าการตลาดเชิงกิจกรรม เป็นเครื่องมือที่แต่ละองค์กรหรือผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อดึงดูดลูกค้าเป้าหมายรวมทั้งสามารถสร้างยอดขาย ภาพลักษณ์ความน่าสนใจได้ทันที

ภาพที่ 4 ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูปภายใต้กลุ่มนาแปลงใหญ่

1.4. การจัดการด้านการเงิน

แหล่งที่มาของเงินทุนในการบริหารจัดการหมุนเวียนภายในกลุ่มได้มาจากเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์หรือ ธ.ก.ส.โดยให้เงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำคือ 0.01 % ต่อปี ทางกลุ่มได้กู้เงินมาหมุนเวียนในกิจกรรมของกลุ่มปีละ 500,000 บาท สำหรับ ปี 2559 และปี 2560 และจากเงินรายได้

จากการขายผลผลิต การให้บริการเครื่องจักรกล และการจำหน่ายปัจจัยการผลิต โดยคณะกรรมการกลุ่มได้เปิดบัญชีเพื่อใช้สำหรับการจัดการด้านการเงินของรถเกี่ยวข้าวและรถแทรกเตอร์ เพื่อให้การบริหารงานเกิดความโปร่งใส ซึ่งเป็นบัญชีที่ร่วมเปิดโดยคณะกรรมการ 3 ราย โดยกำหนดสิทธิในการเบิกจ่ายเงิน 2 ใน 3 คน

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม รองประธาน และ คณะกรรมการ พบว่าปีการผลิต 2560/61 มีรายได้เข้ากลุ่มจาก ส่วนต่างๆ ซึ่งไม่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในส่วน รายละเอียดเจาะลึก ซึ่งรายได้แต่ละด้านมีดังนี้ 1) ด้าน เครื่องจักรกลพบว่า รถเกี่ยวข้าว มีรายได้จากการให้บริการ 130,000 บาท รถแทรกเตอร์ มีรายได้จากการให้บริการ 30,000 บาท และรถ 6 ล้อสำหรับขนรถเกี่ยววนวดข้าว มีรายได้จากการ ให้บริการ 10,000 บาท 2) ด้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ของกลุ่ม เฉลี่ยสามารถขายได้ประมาณเดือนละ 1 ตัน และจะขาย ดีในช่วงเดือน มีนาคม สิงหาคม และธันวาคม 3) ด้านการจัด อบรมเกษตรกรหรือการดูงานการศึกษาดูงานจากกลุ่มต่างๆ ซึ่ง ทางกลุ่มได้ยื่นเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงานทุกเดือนโดยคิดเป็น รายได้ประมาณสุทธิ 10 บาทต่อคน 4) เงินทุนสนับสนุนจาก โครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการ พัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนผ่านการให้ความรู้จากศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่นำมาผลิต ปุ๋ยอินทรีย์โครงการเพื่อจำหน่ายให้กับเกษตรกร

ส่วนการจัดสรรรายได้และกำไรมาจากการให้บริการซึ่ง มี 2 รูปแบบ คือ การจัดสรรกำไรรายได้แบบรวมคือการรวม รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายแบ่งเป็น 4 ส่วนได้แก่ ค่าตอบแทน สมาชิก 50 เปอร์เซ็นต์ ค่าตอบแทนคณะกรรมการ 10 เปอร์เซ็นต์ ค่าสวัสดิการ 10 เปอร์เซ็นต์ และสมทบเข้ากองทุน 30 เปอร์เซ็นต์ เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน และการจัดสรร รายได้เฉพาะส่วนที่เกิดจากการให้บริการเครื่องจักรกล แบ่งเป็น 7 ส่วนได้แก่ ค่าตอบแทนพนักงานขับรถ 20 เปอร์เซ็นต์ ค่าเสื่อม ราคา 20 เปอร์เซ็นต์ ค่าตอบแทนคณะกรรมการ 20 เปอร์เซ็นต์ เงินทุนสำรองค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 20 เปอร์เซ็นต์ สมทบเข้ากองทุน 10 เปอร์เซ็นต์ สมทบงานสาธารณประโยชน์ 5 เปอร์เซ็นต์และ อีก 5 เปอร์เซ็นต์หักสมทบเข้ากองทุนภาครัฐ

สรุปผลการดำเนินงานด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิก ในการยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกภายในกลุ่มพบว่า ทางกลุ่ม ได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวคืนจากสมาชิกในปีการผลิต 2560/61 จำนวน 7,000 กิโลกรัม และได้นำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปจำหน่ายกับธนาคารเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ในราคาตันละ 18,000 บาท หรือ กิโลกรัมละ 10.8 บาท รวมรายได้ที่ได้จากการจำหน่ายข้าว 75,600 บาท และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จ่ายส่วนต่างราคา ข้าวเพิ่มตันละ 500 บาท รวมส่วนต่างที่ได้เพิ่มจากการจำหน่ายข้าว ให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ คือ 3,500 บาท รวม รายได้ที่ได้จากการจำหน่ายข้าวให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์คือ 79,100 บาท

กลุ่มรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากสมาชิก จำนวน 5,225 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 16 บาท รวมเป็นเงิน 83,600 บาท นำมาบรรจุกระสอบ กระสอบละ 25 กิโลกรัม จำนวน 187 กระสอบ และจำหน่ายกระสอบละ 500 บาท รวมเป็นเงิน 93,500 บาท กำไรจากการซื้อข้าวเพื่อบรรจุกระสอบขาย 9,900 บาท

จำหน่ายข้าวเปลือกคุณภาพให้กับเกษตรกร จำนวน 243 กิโลกรัม ในราคากิโลกรัมละ 16 บาท รวมเป็นเงิน 3,888 บาท หรือ คิดเป็นจำนวนเงิน 3,900 บาท

ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มมาแปลงใหญ่ ของเกษตรกรบ้านดงเหล็ก คือ เกษตรกรได้รับการสนับสนุน ด้านปัจจัยการผลิต ได้รับเงินปันผลจากจำนวนหุ้นที่ถือครอง ได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวและการใช้สารชีวภาพในการ กำจัดโรคและแมลง ผลผลิตข้าวสามารถจำหน่ายในราคาที่สูงกว่า ท้องตลาด สมาชิกบางคนมีรายได้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว สมาชิกได้ขายข้าวในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด

2. การศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มมาแปลงใหญ่

2.1 ด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มมาแปลงใหญ่

โดยภาพรวมพบว่าสมาชิกมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของ กลุ่มเกษตรกรมาแปลงใหญ่ เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลเรียง จากมากไปน้อยพบผลการศึกษาดังนี้ 1) สถานที่ประชุม / สถานที่ ให้บริการ มีความพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.69) 2) ความสะดวกในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมาแปลงใหญ่ของ เกษตรกร มีความพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.79) 3) ความเหมาะสมของการเก็บค่าสมัครสมาชิก มีความพอใจในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.88) ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

2.2 ความพึงพอใจด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จากกลุ่มมาแปลงใหญ่และภาครัฐของสมาชิกกลุ่มมาแปลงใหญ่

พิจารณาทั้งค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลเรียงจากมากไปน้อยพบผลการศึกษาดังนี้ 1) สมาชิกมีความพึงพอใจในการรับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์จาก รัฐบาลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.61) เนื่องจาก เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าว ในรูปแบบการยืมและเมื่อสิ้นสุดฤดูกาลผลิตจึงนำกลับมาคืนกลุ่ม 2) การสนับสนุนด้านปุ๋ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.85) จากการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มที่มีการจัดหาปุ๋ย เพื่อให้บริการแก่สมาชิกทั้งปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ โดยวิธีการดังกล่าว ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิตด้านปุ๋ยได้ง่ายขึ้น และลดข้อจำกัดด้านการขาดแคลนปัจจัยการผลิตที่จะส่งผลถึง ผลผลิตที่เกษตรกรจะได้รับ 3) การสนับสนุนด้านสารอินทรีย์และ สารชีวภาพอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 1.02) เนื่องจากสมาชิกได้รับการอบรมและได้รับความรู้วิธีการทำ และการขยายเชื้อรวมถึงได้รับการแจกเชื้อ เช่น บิวเวอร์เรีย ไตร โคเตอร์มา เป็นต้น (ตารางที่ 4) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rodsri et al. (2019) เกี่ยวกับความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรใน

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การลดต้นทุน การสนับสนุนปัจจัยการผลิต

จากภาครัฐ อยู่ในระดับมาก โดยในประเด็นการลดต้นทุนที่มีระดับการได้รับการส่งเสริมมากที่สุดมาจากด้านปัจจัยผลผลิตคือ การลดปุ๋ยเคมี การลดสารเคมี การลดการใช้เมล็ดพันธุ์

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

ความพึงพอใจด้านการการเป็นสมาชิก / สิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน	ระดับ				รวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย				
1. ความสะดวกในการสมัครเข้าเป็นสมาชิก	15	15	10	0	40	4.13	0.79	มาก
2. สถานที่ประชุม/สถานที่ให้บริการ	12	21	7	0	40	4.13	0.69	มาก
3. ความเหมาะสมของการเก็บค่าสมัครสมาชิก	13	13	13	1	40	3.95	0.88	มาก

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากกลุ่มนาแปลงใหญ่และภาครัฐของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่

ความพึงพอใจด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากกลุ่มและภาครัฐ	ระดับ					รวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. เมล็ดพันธุ์	15	22	3	0	0	40	4.30	0.61	มาก
2. ปุ๋ย	11	14	14	1	0	40	3.88	0.85	มาก
3. สารอินทรีย์และสารชีวภาพ	10	13	13	3	1	40	3.70	1.02	มาก

2.3. ความพึงพอใจด้านการให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

พิจารณาทั้งค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลเรียงจากมากไปน้อยพบผลการศึกษาดังนี้ 1) สมาชิกมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องการเพาะปลูกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D.= 0.59) 2) ความรู้ด้านการผลิตข้าวคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.67) 3) ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.74) 4) ความรู้ด้านการกำจัดโรคในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.95, S.D.

= 0.81) (5) ความรู้ด้านการกำจัดวัชพืชในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.85) และ 6) ความรู้ด้านการลดต้นทุนในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.66) ตามลำดับ เนื่องจากมีการจัดอบรมสมาชิกเป็นประจำทุกปี และเกษตรกรส่วนใหญ่ของกลุ่มได้รับรองมาตรฐานการผลิตข้าว GAP ทำให้ได้รับความรู้ด้านต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐ และมีการติดตามผลการดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐด้วยการตรวจประเมินการทำงานของเกษตรกร และมีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเสมอ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจด้านการให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

ความพึงพอใจด้านความรู้	ระดับ					รวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ให้ความรู้เรื่องการเพาะปลูก	13	24	3	0	0	40	4.25	0.59	มาก
2. ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	17	16	7	0	0	40	4.25	0.74	มาก
3. ความรู้ด้านการผลิตข้าวคุณภาพ	15	20	5	0	0	40	4.25	0.67	มาก
4. ความรู้ด้านการกำจัดวัชพืช	12	15	12	1	0	40	3.95	0.85	มาก
5. ความรู้ด้านการกำจัดโรค	11	17	13	1	0	40	3.95	0.81	มาก
6. ความรู้ด้านการลดต้นทุน	12	22	6	0	0	40	4.15	0.66	มาก

2.4. ความพึงพอใจด้านการตลาดและราคาข้าวเปลือกที่สมาชิกได้รับของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

เมื่อพิจารณาทั้งค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับพบผลการศึกษาดังต่อไปนี้ 1) ความพึงพอใจในแหล่งรับซื้อข้าวและช่องทางการจำหน่ายสมาชิกมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.80) เนื่องจากภายในกลุ่มมีการรับซื้อข้าวจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโดยการเปิดรับซื้อข้าวจากสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อนำไปแปรรูปและมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวันเวลาที่รับซื้อข้าวกับสมาชิกชัดเจน 2) ความพึงพอใจในราคาข้าว

ที่ได้รับหลังเข้าเป็นสมาชิก สมาชิกมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.96) เนื่องจากสมาชิกที่นำข้าวมาจำหน่ายให้กับกลุ่มจะได้รับราคาที่สูงกว่าตลาดอยู่ประมาณ 20-50 สตางค์ต่อกิโลกรัม และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนย้ายข้าวไปจำหน่ายแหล่งอื่น 3) ความพึงพอใจในความสะดวกในการนำข้าวมาจำหน่ายให้กลุ่มสมาชิกมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 1.03) เนื่องจากแหล่งรับซื้อข้าวของกลุ่มตั้งอยู่ภายในชุมชน (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจความพึงพอใจด้านการตลาดและราคาข้าวเปลือกที่สมาชิกได้รับของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

ความพึงพอใจการตลาด/การแปรรูป/ราคาข้าว	ระดับ					รวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ราคาข้าวที่ได้รับหลังเข้าเป็นสมาชิก	13	18	6	2	1	40	4.00	0.96	มาก
2. แหล่งรับซื้อข้าวและช่องทางการจำหน่าย	12	18	9	1	0	40	4.03	0.80	มาก
3. ความสะดวกในการนำข้าวมาจำหน่ายให้กลุ่ม	10	15	12	1	2	40	3.75	1.03	มาก

2.5. ความพึงพอใจด้านการให้บริการด้าน เครื่องจักรกลทางการเกษตรของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

จากการพิจารณาทั้งค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับพบ ผลการศึกษาแต่ละประเด็นดังนี้ 1) ความพึงพอใจในการให้บริการเครื่องหดยอดเมล็ดพบว่า สมาชิกมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.87) เนื่องจากการให้บริการของกลุ่มมีการจัดลำดับการให้บริการตามความต้องการสมาชิกได้ลงชื่อไว้และมีการเก็บค่าใช้จ่ายในการให้บริการในอัตราที่ต่ำคือ 120 บาทต่อไร่ หรือการให้เช่าเครื่องหดยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตราวันละ 100 บาท 2) ความพึงพอใจในการให้บริการรถแทรกเตอร์

พบว่า สมาชิกมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 1.01) เนื่องจากการจัดการเรื่องลำดับการให้บริการและอัตราค่าบริการที่ต่ำกว่าอัตราทั่วไป 3) ความพึงพอใจในการให้บริการรถเกี่ยวนวดข้าวพบว่า สมาชิกมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 1.13) (ตารางที่ 7) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทำเทคโนโลยีด้านเครื่องจักรมาให้บริการส่งผลให้เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากทุกประเด็น สอดคล้องกับ Joblaew et al. (2019) ที่ศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดแพร่ ในหัวข้อการยอมรับเทคโนโลยี พบว่า ด้านเทคโนโลยีจากโครงการช่วยเพิ่มผลผลิตข้าว และช่วยยกระดับคุณภาพข้าวให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น

ตารางที่ 7 ความพึงพอใจด้านการให้บริการด้านเครื่องจักรกลทางการเกษตรของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

ความพึงพอใจด้านการให้บริการของกลุ่ม	ระดับ					รวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. การให้บริการเครื่องหดยอดเมล็ด	11	16	11	2	0	40	3.90	0.87	มาก
2. การให้บริการรถแทรกเตอร์	11	12	12	5	0	40	3.73	1.01	มาก
3. การให้บริการรถเกี่ยวข้าว	11	11	11	6	1	40	3.63	1.13	มาก

2.6. ความพึงพอใจด้านผลตอบแทนจากเงินปันผล จากการถือหุ้นของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

พบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีความพึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) เนื่องจากการผลตอบแทนจะคิดจากการถือหุ้นและ

การให้บริการต่างๆ ภายในกลุ่มเช่น การใช้เครื่องหดยอดเมล็ด รถเกี่ยวนวดข้าว รถแทรกเตอร์ ซึ่งทำให้สมาชิกแต่ละรายได้เงินปันผลที่ไม่เท่ากัน (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ความพึงพอใจด้านผลตอบแทนจากเงินปันผลจากการถือหุ้นของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

ความพึงพอใจด้าน ผลตอบแทนจากเงินปันผล	ระดับ					รวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ผลตอบแทนจากเงินปันผล	9	11	9	10	1	40	3.43	1.17	ปานกลาง

6. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการจัดการกลุ่ม การผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ บ้านถลุงเหล็ก ตำบลใหม่มาเพียง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดขอนแก่น มีการบริหารงานของกลุ่มจะแยกการดำเนินงานเป็นฝ่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานในการจัดการปัจจัยและการบริหารปัจจัยการผลิตกลุ่มได้ดำเนินงานส่งผลทำให้เกิดการเพิ่มโอกาส และลดการขาดแคลนปัจจัยการผลิต รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ช่วยให้การผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น รถเกี่ยวนาข้าว เครื่องหยดเมล็ดข้าว ซึ่งเป็นส่วนช่วยลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ Lasopha et al. (2019) และมีผลต่อต้นทุนในการผลิตข้าวของเกษตรกร Sriwichan et al. (2017)

อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานของกลุ่ม ยังพบปัญหาเรื่องต้นทุน โดยเฉพาะในการจัดการเครื่องจักรกล เนื่องจากยังขาดการจดบันทึกการทำงาน เช่น ค่าน้ำมัน ค่าซ่อมบำรุง อุปกรณ์การทำงาน ทำให้ไม่สามารถทราบต้นทุนที่แท้จริง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดอัตราค่าบริการ

จากการดำเนินงานของกลุ่มด้านการจัดการการผลิตข้าวเปลือกซึ่งสมาชิกกลุ่มบางส่วนได้รับรองมาตรฐาน GAP มีผลต่อการจำหน่ายและราคาที่ได้รับสอดคล้องกับ Ratphakdi (2003) ที่อธิบายว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ราคาตกต่ำคือผลผลิตที่มีคุณภาพไม่ดีพอ ดังนั้นกลุ่มควรมีการกระตุ้นให้สมาชิกมาผลไม่รับรองมาตรฐาน

การจัดการการผลิตและการควบคุมคุณภาพทั้งในรูปของข้าวเปลือกและข้าวแปรรูป ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต การจัดการการตลาด และการกำหนดราคา กลุ่มข้าวเปลือกกลุ่มได้จัดหาช่องทางการจำหน่ายให้แก่เกษตรกรทั้งการรับซื้อผลผลิตเอง และจัดทำ MOU กับโรงสี จากการดำเนินงานในการทำ MOU กับโรงสีที่อยู่ห่างไกลพื้นที่ผลิตทำให้ต้นทุนค่าเดินทางสูง ไม่คุ้มค่าต่อการนำผลผลิตไปจำหน่าย

ส่วนการตลาดของผลิตภัณฑ์แปรรูปจะจำหน่ายทั้งรูปแบบขายปลีก ขายฝาก ขายส่ง และออกร้านตามเทศกาล การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยหลักการตลาดเชิงกิจกรรม Kanchanaphokhin (2012) ด้วยการออกบูธ ตามเทศกาลต่างๆ

การจัดการด้านการเงินของกลุ่มมีการจัดหาแหล่งเงินทุนทั้งจากการกู้ยืมและรายได้จากการดำเนินกิจกรรมมาใช้ในการดำเนินงาน รวมถึงการนำกำไรที่ได้มาจัดสรร รวมถึงชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงาน

การศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ทั้ง 6 ด้านพบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก มีเพียงความพึงพอใจด้านผลตอบแทนจากเงินปันผลจากการถือหุ้นที่มีความพึงพอใจปานกลาง เนื่องจากการผลตอบแทนจะคิดจากการถือหุ้นและการใช้บริการต่างๆ ภายใน

กลุ่มเช่น การใช้เครื่องหยดเมล็ด รถเกี่ยวนาข้าว รถแทรกเตอร์ ซึ่งทำให้สมาชิกแต่ละรายได้เงินปันผลที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นเกษตรกรควรให้ความสนใจในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และการใช้บริการของกลุ่ม เช่น การใช้บริการเครื่องจักรกล เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มคือ 1) ควรมีการจดบันทึกการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเครื่องจักรกลทางการเกษตร โดยเฉพาะด้านการเงิน รายรับ รายจ่าย เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และสะดวกต่อการตรวจสอบ และเพื่อทราบต้นทุนการดำเนินงานที่แท้จริง ซึ่งอาจจะส่งผลถึงอัตราการให้บริการที่ยุติธรรม 2) การแปรรูปควรมีการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบ และจดบันทึกปัจจัยที่ใช้ในการผลิต และผลผลิตที่ได้รับ รวมถึงการจัดการเรื่องสถานที่การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูปให้เป็นระบบและเพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบ 3) ควรมีการชี้แจงรายละเอียดด้านการเงินให้สมาชิกทราบ รวมถึงกิจกรรมของแต่ละบุคคลเพื่อให้สมาชิกทราบและตระหนักถึงความสำคัญและผลที่ตามมา 4) ควรมีการกระตุ้นและเชิญชวนให้สมาชิกกลุ่มหันมาผลิตข้าวที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานรัฐ 1) ควรมีเจ้าหน้าที่เข้ามาสอนการทำบัญชีให้แก่คณะกรรมการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการด้านการเงินรวมถึงการคำนวณรายได้ ต้นทุนของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 2) การทำ MOU กับโรงสีที่รับซื้อผลผลิตรัฐควรพิจารณาจัดหาโรงสีที่อยู่ใกล้พื้นที่ผลิตเพื่อสะดวกต่อการเดินทางและช่วยลดต้นทุนค่าขนส่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินการของกลุ่ม และเก็บข้อมูลการดำเนินงานให้ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มนาแปลงใหญ่ทั้งหมดในเขตพื้นที่อำเภอบางใหญ่ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบการดำเนินงานและเพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้มากยิ่งขึ้น

8. References

- Aphiratyasakun, K. (2010). Inventory management. Bangkok : Focus Media and Publishing.
- Buapan, P., Soheng, N., & Boonlue, N. (2019). The Implementation of the extension policy on Large Agricultural Land Plot Support System of Paddy Field in Chachoengsao Province in the Fiscal Year 2016. *Journal of VRU Research and Development Journal Humanities and Social Science*, 13(3), 86-89.

- Department of Agricultural Extension. (2018). *rabop songsæm kân kaset bæp plæng yai* [Large Agricultural Land Plot Support System Paddy Field]. Retrieved from https://bigfarm60.doae.go.th/graph/report_1rpt.php.
- Joblaew, P. Sirisunyaluck, R. Chalermphol, J. & Thebaultprom-u-thai, C. (2019). Attitude of towards the Collaborative Farming Extension project in Phrae province. *Journal of Khon Kaen Agriculture*, 47(1), 447-452
- Kanchanaphokhin, K. (2012). *Event Marketing*. Bangkok, Thailand: bangkokbiznews.
- Lasopha, T. Hemathulin, S. Pannucharoenwong, N. & Ratanadecho, P. (2019). Rotary Hoe Seeding Machine for Dry Paddy Field. *Journal of Khon Kaen Agriculture*, 47(1), 39-46.
- Likert, Rensis. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Priyakon. (1992). *patchai rŭp 'ongprakop thi chai pen khrŭpangmŭp bŏ ngŏchŭh thŭng panha thi kiēokap khwāmphŭngphŏchāi nai kāmthamngān*. [Factors or components used as a tool to indicate problems related to job satisfaction Factors or components used as a tool to indicate problems related to job satisfaction]. Bangkok: Thammasat University, Thailand.
- Rat-phakdi, C. (2003). *kānchātkañ thurakit kānphalit læ kāntalat khāo khāo dŏk mali nŭngroñhā 'āmphœ suwannaphum chāngwat rŏi 'et* [Business Management of Production and Marketing of Jasmine Rice 105, Suvarnabhumi District Roi Et Province]. (Master Degree's Thesis, Khon Kaen University, Thailand).
- Resource Center for Agricultural Extension. (2018). *khrŏngkān rabop songsæm kân kaset bæp plæng yai* [Large Agricultural Land Plot Support System Paddy Field]. Retrieved from [://esc.doae.go.th](https://esc.doae.go.th).
- Rodsri, K. Yooprasert, B. & Saranrom, P. (2019). The Strength of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension System in Ban Nonkrasung Krabuanyai Sub-District, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Khon Kaen Agriculture*, 47(1), 1103-1110.
- Srisa-ard, C. (2002). *kānwichai bŭpangton*. [Preliminary research] (2nd ed.). Bangkok, Thailand: Suwiriyaasan, Srinakharinwirot University.
- Sriwichan, Y. Srisompun, O. & Srisa-ard, K. (2017). Cost and Return of Direct Seeding of Farmers in Ubon Ratchathani. *Journal of Khon Kaen Agriculture*, 45(1), 509-514.
- Thongdeerawisuraket, P. (2016). *Comparative analysis between the production cost and return on rice production of farmer group in Kanchanaburi province*. Retrieved from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/abcjournal/article/download/153182/111669/>.
- Wallerstein, H. (1971). *Dictionary of psychology*. Maryland: Penguin Book.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistic : An Introductory Analysis*. New York: Harper & Row Publications.